

Mål C-158/24 [Rojcki]ⁱ**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande i enlighet med artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

28 februari 2024

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sąd Najwyższy (Polen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

23 september 2022

Klagande:

J.P.

Motpart:

A.T.

J.B.

Skarb Państwa - Prezes Sądu Okręgowego w O.

Saken i målet vid den nationella domstolen

Den rättsfråga som har underställts prövning av Sąd Najwyższy (Högsta domstolen) i utökad sammansättning gäller huruvida ett förordnande om att inleda ett medlingsförfarande innebär att preskriptionstiden för en fordran avbryts.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Frågan om rättsverkningarna av en rättsakt, varigenom domstolens sammansättning utformas när den sålunda utformade sammansättningen inte är en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag i den mening som avses i unionsrätten – artikel 267 FEUF

ⁱ Förevarande mål har getts ett fiktivt namn. Detta namn är inte någon av rättegångsdeltagarnas verkliga namn.

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

Ska artiklarna 2, 6.1, 6.3 och 19.1 andra stycket i fördraget om Europeiska unionen, jämförda med artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, tolkas så, att en rättsakt varigenom en domstols sammansättning utformas, såsom beslutet av en ordförande vid Sąd Najwyższy (Högsta domstolen) som leder arbetet på en av denna domstols avdelningar, inte ska anses ha rättsverkan, när den sålunda utformade dömande sammansättningen inte utgör en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag i den mening som avses i unionsrätten, bland annat på grund av att

- a) dess kollegiala sammansättning består av personer som utsetts till domare i Sąd Najwyższy (Högsta domstolen) på ett sätt som uppenbart strider mot bestämmelser i nationell rätt om utnämning av domare, vilket har fastställts i slutliga avgöranden från högsta nationella instans, och dessa personer utgör en majoritet av den dömande sammansättningen,
- b) domstolens sammansättning har utformats på ovan angivna sätt av en ordförande vid Sąd Najwyższy (Högsta domstolen), vilken har utsetts till domare vid den domstolen under samma förhållanden och i strid med bestämmelserna om utnämning av domare i Sąd Najwyższy (Högsta domstolen) till posten som ordförande vid Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)?

Anförda unionsbestämmelser

Fördraget om Europeiska unionen, artiklarna 2, 6.1, 6.3 och 19.1 andra stycket

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, artikel 47

Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artikel 267

Anförda nationella bestämmelser

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Republiken Polens konstitution), artiklarna 10, 173, 179 och 186

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (lagen om Högsta domstolen av den 8 december 2017) (nedan kallad lagen om Högsta domstolen), artiklarna 11, 13a, 15 §§ 1, 3, 26 §§ 2, 3, 29 § 4, 72 § 1, 75 § 1 punkt 5, 75 § 1a, 80 § 1

Beslut av Republiken Polens president av den 14 juli 2022, Regulamin Sądu Najwyższego (Dz. U. 2022, position 1489), (nedan kallade Högsta domstolens rättegångsregler), 84 §

Kodeks postępowania cywilnego (civilprocesslagen) (nedan kallad civilprocesslagen), artikel 379.4

Anförd rättspraxis från EU-domstolen

Dom av den 5 november 2019, kommissionen/Polen (Allmänna domstolars oavhängighet), C-192/18, EU:C:2019:924

Dom av den 2 mars 2021, A.B. m.fl. (Tillsättning av domare vid Högsta domstolen – Rättsmedel), C-824/18, EU:C:2021:153

Dom av den 26 mars 2020 (Omprövning) Simpson/rådet och HG/kommissionen, C-542/18 RX-II och C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232

Dom av den 19 november 2019, A.K. m.fl. (Oavhängigheten hos avdelningen för disciplinära mål vid Högsta domstolen), C-585/18, C-624/18 och C-625/18, EU:C:2019:982

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Genom beslut av den 16 oktober 2020 hänsköt Sąd Najwyższy (Högsta domstolen) (nedan kallad Högsta domstolen), som ska pröva överklagandet i målet rörande fordran, rättsfrågan om huruvida ett förordnande om att inleda ett medlingsförfarande innebär att preskriptionstiden för fordran avbryts, till Högsta domstolens avdelning i utökad sammansättning.
- 2 Ordföranden för Högsta domstolen som leder arbetet på Izba Cywilna Sądu Najwyższego (Högsta domstolens tvistemålsavdelning) (nedan kallad ordföranden för tvistemålsavdelningen) fattade ett beslut den 18 augusti 2022 varigenom följande sju domare utsågs för att ingå i den sammansättningen vid Högsta domstolen som skulle pröva denna rättsfråga: ST (ordförande), ZX, KJ, YS, BV, CR, Dariusz Zawistowski (referent).
- 3 Genom skrivelse av den 5 september 2022 underrättade referenten ordföranden för tvistemålsavdelningen att han inte såg någon möjlighet att hänskjuta ärendet för förhandling inom den frist som angavs i tidsplanen för förhandlingar, på grund av utformningen av den sammansättning bestående av personer som utnämnts som domare vid Högsta domstolen på förslag av Krajowa Rada Sądownictwa (Nationella domstolsrådet) (nedan kallat KRS) som har inrättats enligt Ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa z dnia 8 grudnia 2017 (lagen om ändring av lagen om Nationella domstolsrådet av den 8 december 2017) (Dz. U., 2018, position 3, nedan kallad lag om ändring av KRS av den 8 december 2017), vilken skulle pröva frågan. Referenten anförde att det i ett beslut av Izba Cywilna, Izba Karna och Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (de civilrättsliga, straffrättsliga och arbetsrättsliga avdelningarna), av den 23 januari 2020 (BSA

I-4110-1/20, OSNC 2020, nr 4, position 34 – nedan kallat beslutet av Högsta domstolens tre avdelningar), vilket har verkan som rättslig princip och är bindande för samtliga sammansättningar vid Högsta domstolen, har konstaterats att den domstol i vars sammansättning en person som utnämns till domare vid Högsta domstolen ingår under sådana omständigheter utgör en domstol som inte har tillsatts på ett korrekt sätt, vilket innebär att domstolens sammansättning strider mot lagen i den mening som avses i artikel 379.4 i civilprocesslagen, och att förfarandet följaktligen är ogiltigt. Den sammansättning som utsågs i mål III CZP 43/22 har fastställts innehålla fyra personer sådana personer, vilka utgör majoriteten av sammansättningen.

- 4 I ovannämnda skrivelse hänvisade referenten även till fast rättspraxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen), som bekräftar den ståndpunkt som framförts i beslutet av Högsta domstolens tre avdelningar.
- 5 Referenten anförde att ett beslut om att hänskjuta rättsfrågan för förhandling skulle meddelas omedelbart efter det att en sammansättning för detta förfarande hade utformats, som inte strider mot lagen i den mening som avses i artikel 379.4 i civilprocesslagen.
- 6 Genom skrivelse av den 16 september 2022 underrättade ordföranden för tvistemålsavdelningen referenten om att han, med hänsyn till innehållet i skrivelsen av den 5 september 2022, hade instruerat om att handlingarna i nämnda ärende skulle överlämnas till ordföranden för den berörda avdelningen, tillsammans med information om referentens beslut att inte fastställa ett datum för förhandling. Genom beslut av den 21 september 2022 hänsköt ordföranden för avdelning III ärendet för förhandling den 19 oktober 2022.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 7 Högsta domstolen, som har framställt begäran om förhandsavgörande, konstaterade att utnämningen som domare i Högsta domstolen av vissa av de personer som utsetts för att ingå i sammansättningen hade skett i uppenbar strid med lagstiftning avseende förfarandereglerna för utnämning av domare i Högsta domstolen, och att en sådan sammansättning av domstolen i vilken dessa domare ingår därför inte kunde anses vara en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag.
- 8 Frågan huruvida det beslut som ordföranden för tvistemålsavdelningen fattat, varigenom domstolens sammansättning utformas, har rättsverkan, hänger samman med behovet av att klargöra på vilket sätt det, i fall där en domstols sammansättning har utformats på ett sådant oegentligt sätt, ska säkerställas att unionsrätten, vars bestämmelser kräver att sammansättningen i en domstol uppfyller kraven på en opartisk och oavhängig domstol som har inrättats enligt lag i den mening som avses i artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) tillämpas effektivt.

Ovannämnda tvivel beror på att ordföranden för tvistemålsavdelningen har utfärdat officiella rättsakter inom ramen för vilka detta organ vid Högsta domstolen som är behörigt att utse domstolens sammansättning inte tillämpar unionsrätten när det utformar en sammansättning i domstolen som inte uppfyller kraven i artikel 47 i stadgan. Av betydelse i detta sammanhang är att även den person som innehar ämbetet som ordförande på tvistemålsavdelningen har utnämnts till domare i Högsta domstolen på grundval av ett beslut av KRS, vilket har inrättats enligt lagen om ändring av KRS av den 8 december 2017, och att valet av kandidater till posten som ordförande för tvistemålsavdelningen har skett i strid med förfarandebestämmelserna på området.

- 9 Högsta domstolen, som har framställt begäran om förhandsavgörande, anser att ordföranden för avdelningen vid Högsta domstolen, i egenskap av organ vid Högsta domstolen, är skyldig att, vid utformningen av domstolens sammansättning, tillämpa unionsrätten och säkerställa att den iakttas, med beaktande av principen om unionsrättens företräde. Den omständigheten att majoriteten av ledamöterna i domstolens sammansättning består av personer som utnämnts till domare i Högsta domstolen år 2018 försvårar bedömningen av huruvida den sålunda utformade sammansättningen utgör en domstol som uppfyller de krav som anges i artikel 47 i stadgan. Detta gör det i praktiken omöjligt för domstolen att i denna sammansättning anta rättsakter som kräver ett majoritetsbeslut av ledamöterna i denna sammansättning. Sådana rättsakter kan inte heller antas av domstolen (domstolens sammansättning) med beaktande av förbudet mot *nemo iudex in causa sua* ("ingen ska döma i egen sak"). Av dessa skäl uppkommer frågan huruvida en sådan sammansättning kan uppfylla den skyldighet som åligger varje domstol (domstolens sammansättning) att på eget initiativ pröva huruvida den utgör en domstol som uppfyller de krav som anges i artikel 47 i stadgan.
- 10 Antagandet av rättsakter för att fullgöra denna skyldighet innebär en risk för disciplinärt ansvar för dessa ledamöter i sammansättningen, vilka, som skäl till att sammansättningen är oegentlig, har gjort gällande att de förfaranden som avser utnämningar till Högsta domstolen och som ägde rum under år 2018 har skett på ett sätt som uppenbart strider mot bestämmelser i nationell rätt. I de nationella bestämmelserna om disciplinärt ansvar för domare i Högsta domstolen föreskrivs i princip påföljden att en domare ska avsättas från sitt ämbete (avsättning från tjänsten) för disciplinära överträdelser som består i "vägran att utöva dömande verksamhet", handlingar eller underlåtenhet "som kan hindra eller allvarligt äventyra en rättslig myndighets verksamhet", handlingar som innebär ett ifrågasättande av "förekomsten av en domares anställningsförhållande, huruvida utnämningen av en domare är effektiv eller huruvida ett konstitutionellt organ i Republiken Polen är legitimt." Bedömningen av om det beslut som antagits av ordföranden för Högsta domstolen, angående sammansättningens utformning, har rättsverkan är således en fråga som även avser skyddet för oavhängighet såvitt avser domarna i den dömande sammansättningen, vilka, med hänsyn till det sätt på vilket dessa förfaranden genomfördes, har invänt att den dömande domstolens sammansättning har utformats på ett oegentligt sätt.

- 11 Även den omständigheten att en domare måste delta i sammansättningen i en domstol som inte uppfyller kraven på en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag påverkar i sig oavhängigheten hos varje ledamot i sammansättningen som åberopar denna oegentlighet som hinder för att döma. En domares uppfattning att den sammansättning i vilken han eller hon ingår inte uppfyller kraven i artikel 47 i stadgan och därmed inte garanterar parterna i målet rätten till en rättvis rättegång kan - även enligt domarens egen uppfattning - ge upphov till tvivel om huruvida en sådan domare behåller sin oavhängighet genom att fortsätta att delta i en sådan sammansättning. Det är därför nödvändigt att tillhandahålla en mekanism som möjliggör en noggrann prövning av huruvida en viss sammansättning i domstolen uppfyller kraven i artikel 47 i stadgan. Tolkningen av de unionsrättsliga bestämmelser som anges i begäran om förhandsavgörande är särskilt viktig, eftersom en domare som, med hänvisning till unionsrättsliga bestämmelser, gör gällande oegentligheter såvitt avser utnämningen av ledamöterna i den sammansättning i vilken han eller hon ingår som hinder för att döma inte har något effektivt rättsmedel i nationell rätt.
- 12 Domare som utsetts för att ingå i sammansättningen tillsammans med personer som har utnämnts till domare i Högsta domstolen på ett oegentligt sätt har framställt krav på att dessa personer ska uteslutas från att döma. Det vidtas emellertid inte några ytterligare åtgärder avseende sådana krav som framställts i mål som ska prövas av tvistemålsavdelningen och de inte prövas i sak. Denna praxis innebär att sådana domare berövas varje rättsmedel som gör det möjligt att inleda ett förfarande för att få till stånd en prövning av om deras invändningar är välgrundade.
- 13 Högsta domstolen får i utökad sammansättning, med avseende på den rättsfråga som har ställts till den, anta ett beslut och ge den verkan som rättslig princip. Beslutet är då bindande av samtliga sammansättningar i Högsta domstolen. Antagandet av ett sådant beslut är således avgörande för det sätt på vilket Högsta domstolen avgör varje enskilt fall i vilket bestämmelser som tolkats av Högsta domstolen är tillämpliga. Det är viktigt att komma ihåg att Högsta domstolen prövar överklaganden på områden som omfattas av unionsrätten.
- 14 Den hänskjutande domstolen har hänvisat till EU-domstolens fasta praxis och erinrat om att enligt artikel 19 FEU åvilar ansvaret för att säkerställa att unionsrätten tillämpas fullt ut i alla medlemsstater och för att säkerställa det domstolsskydd som de enskilda har enligt unionsrätten på de nationella domstolarna. Den har även hänvisat till den rätt som föreskrivs i artikel 47 i stadgan, enligt vilken var och en, vars unionsrättsligt garanterade fri- och rättigheter har kränkts, inom skälig tid ska få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång, inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag.
- 15 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende även hänvisat till kraven i artikel 6.1. 1 Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan kallad Europakonventionen) och till

Europadomstolens dom av den 1 december 2020 i målet Gudmundur Andri Astradsson mot Island.

- 16 Det förhållandet att genomförandet av förfarandet i denna sammansättning, på grund av hur den utformats, kommer att leda till att det blir ogiltigt, framgår av beslutet av Högsta domstolens tre avdelningar. Detta beslut utgör en rättslig princip och förblir bindande för varje sammansättning i Högsta domstolen trots domen från Trybunał Konstytucyjny (författningsdomstolen) av den 20 april 2020, U 2/20, OTK-A 2020, position 61. Den hänskjutande domstolen instämmer i detta avseende i de argument som har framförts i bland annat skälen till det beslut av den 22 juni 2022 som Högsta domstolen fattade i en sammansättning med sju domare (I KZP 2/22, OSNKW 2022, nr 6, position 22), i skälen till Högsta domstolens beslut av den 5 april 2022, III PZP 1/22 och i Europadomstolens domar av den 22 juli 2021, nr 43447/19, Reczkowicz mot Polen, av den 8 november 2021, nr 49868/19 och 57511/19, Dolińska-Ficek och Ozimek mot Polen och av den 3 februari 2022, nr 1469/20, Advance Pharma Sp. z o.o. mot Polen.
- 17 Den omständigheten att verkan av ett sådant förfarande är rättsstridigt medför ingen möjlighet för parterna att tillgripa det rättsmedel (den så kallade prövningen av opartiskhet) som avses i artikel 29 §§ 4-25 i lagen om Högsta domstolen, i dess ändrade lydelse enligt lag av den 9 juni 2022 (Dz.U., position 1259). I denna lagstiftning föreskrivs ett ytterligare rättsmedel, med begränsningar vad gäller frister och grunder för tillämpning av detta, vilket inte kan begränsa parternas befogenheter, och de befogenheter som tillkommer den domstol som ska pröva målet och de skyldigheter som åligger denna att avgöra huruvida domstolens sammansättning uppfyller de krav som följer av artikel 47 i stadgan och artikel 6.1 i Europakonventionen.
- 18 Den hänskjutande domstolen har även hänvisat till den första frågan i mål C-658/22, i vilken det uttryckligen hänvisas till den dömande sammansättningen i Högsta domstolen, trots att formuleringen av denna fråga var kopplad till konstaterandet i beslutet av den 2 september 2021 att de personer som berördes av beslutet av Högsta domstolens tre avdelningar hade utnämnts till domare i Högsta domstolen på ett sätt som uppenbart strider mot lagen. Den hänskjutande domstolen instämmer till fullo med den argumentation som i detta avseende har framförts i begäran om förhandsavgörande i mål C-658/22.
- 19 Den hänskjutande domstolen har även påpekat att bestämmelserna om hur kandidater till posten som ordförande för tvistemålsavdelningen ska väljas ut har åsidosatts, vilket är en ytterligare omständighet som kan ge upphov till berättigade tvivel hos enskilda om huruvida de personer som ingår i den dömande sammansättning som inrättats genom dess beslut är oavhängiga och opartiska. Om domstolens sammansättning har utformats på ett oegentligt sätt genom ett beslut av Högsta domstolens ordförande, genom utseende av personer som utnämnts som domare i Högsta domstolen också uppenbart i strid med bestämmelserna om utnämning av domare och under samma omständigheter som gäller för

utnämningen av personer som utsetts för att ingå i sammansättningen på grundval av Högsta domstolens beslut, kan en sådan rättsakt endast förstärka de enskildas uppfattning att domstolens sammansättning inte uppfyller kraven på en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag. Ett sådant förfarande för utformning av sammansättningar kan ge upphov till uppfattningen att det rör sig om ett försök att legitimera verkningarna av ett oegentligt utnämningförfarande.

- 20 Enligt artikel 15 i lagen om Högsta domstolen ska urvalet av kandidater till posten som ordförande i Högsta domstolen göras av domarförsamlingen på den berörda avdelningen (nedan kallad församlingen). Församlingen är ett organ vid Högsta domstolen och består av alla domare som ingår i avdelningens sammansättning. Urvalet av kandidater till posten som ordförande i Högsta domstolen ska göras av en sammansättning som är representativ för sammansättningen på avdelningen i Högsta domstolen och kräver absolut majoritet av rösterna från ledamöterna i församlingen.
- 21 Den 29 juni 2021 beslutade tvistemålsavdelningens domarförsamling, som sammankallats för att välja ut kandidater till posten som ordförande för tvistemålsavdelningen, med majoritet, att skjuta upp församlingens överläggningar till dess att pågående förfaranden vid EU-domstolen i målet kommissionen mot Polen (C-791/19) och i de mål som förklarats vilande till följd av begäran om förhandsavgörande (målen C-487/19 och C-508/19), eftersom de ansåg att utgången av dessa mål var relevant för det förfarande varigenom kandidater valdes ut. Den 31 augusti 2021 löpte mandatperioden för ordföranden vid tvistemålsavdelningen, Dariusz Zawistowski, ut.
- 22 Republiken Polens president anförtrode ordförandeskapet för tvistemålsavdelning till ordföranden för Högsta domstolen. Detta resulterade i en faktisk sammanslagning av funktionerna för förste ordföranden för Högsta domstolen och ordföranden för tvistemålsavdelningen, vilket inte föreskrivs i lagen om Högsta domstolen. I artikel 11 i den lagen anges att förste ordföranden för Högsta domstolen och ordföranden för tvistemålsavdelningen är olika organ vid Högsta domstolen. Samtidigt utesluter omfattningen av de befogenheter som föreskrivs för ordföranden för Högsta domstolen att de utövas av förste ordföranden för Högsta domstolen. Befogenheten för Republiken Polens president att anförtro utövandet av de uppgifter som åligger ordföranden för Högsta domstolen till en utsedd domare i Högsta domstolen, som föreskrivs i artikel 13a i lagen om Högsta domstolen, kan inte förstås på så sätt att Republiken Polens president, i egenskap av organ för den verkställande makten, kan välja ut en viss person bland domarna vid Högsta domstolen utan att beakta hela den lagstiftning som avser Högsta domstolens organisation. Frågan om Republiken Polens presidents felaktigt anförtrode utövandet av de uppgifter som åligger ordföranden för tvistemålsavdelningen till en person som tidigare utnämnts till posten som förste ordförande för Högsta domstolen togs upp vid församlingen den 7 september 2021.

- 23 Befogenheten för Republiken Polens president att anförtro utövandet av de uppgifter som åligger ordföranden för Högsta domstolen, som föreskrivs i artikel 13a jämförd med artikel 15 lagen om Högsta domstolen, utgör ett åsidosättande av den konstitutionella principen om att den dömande makten ska vara åtskild från och oberoende från den verkställande makten. De bestämmelser i konstitutionen som reglerar omfattningen av Republiken Polens presidents befogenheter föreskriver inte att denna president, i egenskap av organ för den verkställande makten, har befogenhet att självständigt besluta om vissa domares tillträde till tjänster som gör det möjligt för dem att utöva de befogenheter som tillkommer organen inom Högsta domstolen. I artikel 144.3 punkt 23 i konstitutionen föreskrivs endast att ordföranden för Högsta domstolen ska utnännas av Republiken Polens president, vilket innebär att ett organ bestående av domare (domarförsamlingen) ska välja ut kandidater till den posten. Det är endast i de fall som anges i artikel 144.3 i konstitutionen som officiella rättsakter som antas av Republiken Polens president inte måste kontrasigneras av ordföranden för ministerrådet för att vara giltiga. Den omständigheten att Republiken Polens president anförtros utövandet av de uppgifter som åligger ordföranden för Högsta domstolen utgör inte ett utövande av den befogenhet som anges i artikel 144.3 punkt 23 i konstitutionen, vilket innebär att Republiken Polens president och ordföranden för ministerrådet måste samarbeta. Den typen av officiella rättsakter som antas av de högsta verkställande organen, vilka saknar uttrycklig konstitutionell grund, motiveras inte samtidigt av behovet av att säkerställa att avdelningen vid Högsta domstolen fungerar när mandatperioden för den ordförande för Högsta domstolen som leder arbetet på denna löper ut. I de konstitutionella bestämmelserna om domstolväsendet anges uttryckligen vem som i det fallet ska ersätta den ordförande som leder arbetet på avdelningen på Högsta domstolen.
- 24 Bestämmelserna i konstitutionen, tolkade i enlighet med maktfördelningsprincipen och med beaktande av den bestämmelse i vilken det uttryckligen föreskrivs att den dömande makten ska vara oberoende (artikel 173), gör det inte möjligt att anta att Republiken Polens president, i egenskap av organ för den verkställande makten, genom sina officiella rättsakter på något sätt ska kunna påverka det förfarande varigenom kandidater till posten som ordförande för Högsta domstolen väljs ut. När det gäller de val som genomfördes i tvistemålsavdelningen år 2021, fattade Republiken Polens president beslutet att anförtro den förste ordföranden för Högsta domstolen uppgiften att leda arbetet på denna avdelning redan under förfarandet för urval av kandidater, efter det att sammanträdet hade skjutits upp genom ett beslut av församlingen. Antagandet av detta beslut fick i praktiken till följd att tillämpningen av de regler som föreskrivs i de konstitutionella bestämmelserna om domstolväsendet, i vilken den person som ska ersätta ordföranden för Högsta domstolen för att leda arbetet på Högsta domstolens avdelning efter det att hans mandatperiod löpt ut anges, blockerades. Detta hade en väsentlig inverkan på förfarandet för urval av kandidater till posten som ordförande på tvistemålsavdelningen.

- 25 Den förste ordföranden för Högsta domstolen, TM, sammankallade, i egenskap av den person som utsetts av Republiken Polens president för att leda arbetet på tvistemålsavdelningen (nedan kallad ordföranden för församlingen), en församling till den 7 september 2021 för att välja ut kandidater till posten som ordförande för tvistemålsavdelningen, trots protester från en majoritet av församlingens ledamöter, med hänvisning till församlingens beslut av den 29 juni 2021 och till den omständigheten att förfarandena vid EU-domstolen inte hade avslutats. Församlingens ordförande vägrade vid församlingens sammanträde den 7 september 2021 också att lägga fram det officiella förslaget om att skjuta upp församlingens sammanträde för omröstning. Till följd därav avstod tretton domare som utnämnts som domare i Högsta domstolen före år 2018, vilka utgjorde en majoritet av ledamöterna i församlingen, från att delta i församlingens överläggningar. Detta ledde till brist på beslutsförhet. En liknande situation uppstod den 16 september och den 27 september 2021.
- 26 Efter det att församlingens sammanträde hade avslutats den 7 september 2021 ingav de domare som hade begärt att sammanträdet skulle skjutas upp en förklaring i vilken det bland annat angavs att församlingens beslut av den 29 juni 2021 inte hade upphävts, att det fortfarande var i kraft och att skälen för antagandet av beslutet inte hade upphört, samt att ordföranden för församlingen den 7 september 2021 hade vägrat att lägga fram det vederbörligen ingivna förslaget om att skjuta upp församlingens sammanträde för omröstning.
- 27 För att genomföra sammanträdet vid församlingen den 27 september 2021 var det tillräckligt att 1/3 av de domare som ingick i tvistemålsavdelningen deltog. Bestämmelsen i detta avseende hade införts på grundval av en ändring av lagen om Högsta domstolen, som ändrades flera gånger efter det att den antogs år 2017. Begränsningen av den beslutsförhet som krävs för att välja kandidater till posten som ordförande för Högsta domstolen till 1/3 av sammansättningen på Högsta domstolens avdelning ger upphov till allvarliga tvivel om huruvida det val som gjorts med stöd av denna bestämmelse är korrekt.
- 28 Under församlingens sammanträde den 27 september 2021 vägrade ordföranden för församlingen att lägga fram förslaget om att skjuta upp församlingens sammanträde för omröstning till åtminstone den 7 oktober 2021, till följd av tillkännagivandet att EU-domstolen skulle meddela dom i mål C-487/19 den 6 oktober 2021, och om att begära att Republiken Polens president entledigar förste ordföranden för Högsta domstolen från hans uppdrag att leda arbetet på tvistemålsavdelningen.
- 29 Vid valet av kandidater till posten som ordförande för tvistemålsavdelningen den 27 september 2021 deltog endast de ledamöter i församlingen som hade utnämnts till domare i Högsta domstolen på grundval av ett beslut av KRS som har inrättats enligt lagen om ändring av KRS av den 8 december 2017. Den nödvändiga beslutsförheten för att kunna hålla sammanträde i denna sammansättning säkerställdes efter det att förste ordföranden för Högsta domstolen omplacerade två personer som tidigare utsetts att döma vid Izba Kontroli Nadzwycajnej i

Spraw Publicznych (avdelningen för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter) (BV och ZH) och UC som tidigare utsetts att döma vid Izba Dyscyplinarna (avdelningen för disciplinära mål).

- 30 Valet av kandidater till posten som ordförande vid tvistemålsavdelningen gjordes i strid med den ståndpunkt som intogs av majoriteten av de domare som ingick i tvistemålsavdelningens sammansättning och i strid med de bestämmelser som reglerar funktionen hos domarförsamlingen, som är ett organ vid Högsta domstolen. Det ovan beskrivna sammankallandet av den församling vid vilken kandidaterna till posten som ordförande för tvistemålsavdelningen valdes ut år 2021 tyder på att bestämmelserna om sammankallande av församlingen i vederbörlig ordning inte har iakttagits. Åsidosättandet av dessa bestämmelser hindrade majoriteten av de röstberättigade ledamöterna i församlingen från att delta i denna, och från att nominera kandidater till posten som ordförande för tvistemålsavdelningen. Efter utnämningen år 2021 av ordföranden för tvistemålsavdelningen har hela den befintliga strukturen i Högsta domstolens tvistemålsavdelning ändrats. Alla de tidigare ordförandena på avdelningarna som hade utnämnts som domare i Högsta domstolen före 2018 avsattes, och på posten som ordförande på avdelningarna tillsattes i deras ställe personer som hade utnämnts som domare i Högsta domstolen på grundval av ett beslut av KRS, som har inrättats enligt lagen om ändring av KRS av den 8 december 2017.
- 31 Omständigheterna kring valet av kandidater till posten som ordförande för tvistemålsavdelningen 2021 och urvalet av dessa kandidater enbart bland de personer som utnämnts som domare i Högsta domstolen på grundval av ett beslut av KRS som har inrättats enligt lagen om ändring av KRS är händelser som, enligt enskilda personers uppfattning, kan ge upphov till tvivel om huruvida ordföranden för tvistemålsavdelningen, som utnämnts av Republiken Polens president bland dessa kandidater, är ett organ vid Högsta domstolen som är oberoende från den politiska makten, och vars oberoende är en av de relevanta faktorerna för att garantera att beslut varigenom sammansättningar utses antas på ett sådant sätt att dessa sammansättningar utgör en domstol som uppfyller kraven på en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag.
- 32 Av ovan angivna skäl vill Högsta domstolen få klarhet i huruvida det beslut som fattats av ordföranden för tvistemålsavdelningen, varigenom domstolens sammansättning utses, i vilken till största delen personer som utsetts till domare på förslag av KRS, vilket har inrättats enligt lagen om ändring av KRS av den 8 december 2017, ingår, ska anses ha rättsverkningar mot bakgrund av de unionsrättsliga bestämmelser som angetts i tolkningsfrågan. Svaret på denna fråga är avgörande för bedömningen av huruvida domstolen i denna sammansättning, med hänsyn till det sätt på vilket sammansättningen i det aktuella målet har utsetts, kan bedöma sin ställning beträffande huruvida kraven på en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag är uppfyllda. Utformningen av utökade sammansättningar (bestående av sju domare vid Högsta domstolen) på så sätt som har skett i förevarande fall, är numera fast praxis hos ordföranden på tvistemålsavdelningen. I alla de mål där de rättsfrågor som ska avgöras av

domstolen i utökad sammansättning är anhängiga har sammansättningarna aktuellt utformats på ett liknande sätt som i det aktuella målet.

- 33 Den hänskjutande domstolen anser att ordföranden för tvistemålsavdelningen, i egenskap av ett organ vid Högsta domstolen, vars behörighet enligt lag omfattar utformning av sammansättningar, ska fatta beslut i detta avseende i enlighet med unionsrätten och endast utforma sammansättningar på ett sådant sätt att den domstol som består av de personer som utsetts att ingå i sammansättningen uppfyller de krav som anges i artikel 47 i stadgan. Den tolkning av unionsrätten som EU-domstolen har gjort med avseende på dessa krav är bindande för varje domstol i en medlemsstat i Europeiska unionen och kan inte heller åsidosättas av organ vid Högsta domstolen, såsom ordföranden för Högsta domstolen, när denne fattar beslut om utformning av domstolens sammansättning. Det rör sig om en rättsakt som direkt påverkar förfarandets förlopp, eftersom utformningen av sammansättningen i en domstol som strider mot lagen medför att förfarandet ogiltigförklaras i civilrättsliga förfaranden (artikel 379.4 i civilprocesslagen). Det beslut som fattas av ordföranden för Högsta domstolen, varigenom sammansättningen utses, är en rättsakt, varigenom domstolens sammansättning utformas, som har liknande betydelse som en rättsakt som antas av domstolen, såsom ett beslut om avsättning av en domare. Målet och syftet med dessa två rättsakter bör vara att utforma domstolens sammansättning på ett korrekt sätt. Ur denna synvinkel kan den rättsakt, varigenom domstolens sammansättning utses, med hänsyn till dess form (beslut) och processuella effekter, inte undantas från domstolens bedömning. Domstolen är nämligen skyldig att på eget initiativ avgöra om dess sammansättning uppfyller kraven på en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag.
- 34 Den hänskjutande domstolen har i detta hänseende hänvisat till EU-domstolens dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), C-487/19, EU:C:2021:798. Den hänskjutande domstolen anser att den bedömning som gjordes i den domen stödjer ståndpunkten att det finns indicier som talar för att samma bedömning ska göras med avseende på beslut som antagits av organ vid domstolen (ordföranden för Högsta domstolen) på grundval av vilka domstolens sammansättning utses. En sådan ståndpunkt är än mer motiverad när det inte finns något lämpligt rättsmedel i nationell rätt, vilket hindrar eller allvarligt försvårar för en domstol, på grund av det sätt på vilket sammansättningen utformats, att tillämpa unionsrätten vad gäller dess skyldighet att avgöra huruvida den är en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag och därmed säkerställa att unionsrätten har företräde vid tillämpningen i detta hänseende.